

Prispeval Gvido Jančar, foto: Aleš Tomše
Ponedeljek, 08 November 2010 16:25

Prvega novembra je Zveza borcev za vrednote NOB, Občinska organizacija Črna na Koroškem, izvedla že tradicionalno komemoracijo, ki se je pričela ob 11.00 uri s položitvijo venca pri Plečnikovem spomeniku v Centru Črne.

"To žrtev borb in zmag je spomenik, postoj tovariš, spomni se na mrtve. Vse kar veliko je, vzkali iz žrtve in ti, ki živ si, mrtvim si dolžnik." Od 1952 leta s tem posvetilom stoji mogočen spomenik, ki je posvečen 104 padlim partizanom, 123 žrtvam nacističnega nasilja, 135 izgnancem v Srbijo, Hrvaško in Makedonijo in 221 zaprtim v zaporih, raznih taboriščih in interniranih z območja Črna na Koroškem. Ob mimohodu na pokopališču smo se poklonili padlim borcem za severno mejo s pesmijo, ki jo je zapel MePZ Mato. Svečano je delegacija položila venec. Slovesnost se je kasneje nadaljevala na grobišču padlih partizanov, ki je bilo odkrito 1946. leta. Kot vsako leto nas je spremljal pihalni orkester Rudnika Mežica, MePZ Mato in vsi mi, ki smo se žalne slovesnosti udeležili. Godba je odigrala žalostinke, pevski zbor je odpel primerne pesmi, podan je bil žalni govor. Slovenske pesmi in slovenska beseda. Vsem, ki so na oltar svobode položili svoja življenja, smo neizmerno hvaležni in njihovi dolžniki.

Polagalci vencev: v Centru: županja Romana Lesjak, predsednik borčevske organizacije Gvido Jančar, tajnik borčevske organizacije Salvator Kotnik. Pri borcih za severno mejo: člani domoljubnega društva Franjo Malgaj: Maks Buhnar, Jože Rednak, Milan Savelli. Na partizanskem grobišču: Jožefa Fajmut, Matjaž Burjak, Oto Križanovski. Sodelovali so vsi vabljeni praporščaki organizacij in društev, ki delujejo na območju občine Črna na Koroškem. Z veseljem ugotavljamo, da se naše komemoracije vsako leto udeleži več ljudi.

{gallery}prnas/2010/11/partizani-crna{/gallery}

Govor Gvida Jančarja, predsednika borčevske organizacije Črna:

Prispeval Gvido Jančar, foto: Aleš Tomše
Ponedeljek, 08 November 2010 16:25

Spoštovani obiskovalci tradicionalne žalne slovesnosti, hvala, da ste nas počastili z vašo prisotnostjo!

Mnogo zgodovinske vode je odteklo od tistih usodnih dni, ko smo se Slovani prerinili najdlje na zahod. Čudno, da so vedno govorili, da Slovenci nismo dobri vojaki, pa smo najdlje zabili klin v staro Evropo. S trmo smo vztrajali med morjem, Alpami in Dravo. Zaradi nas so se velikokrat lomila kopja, mnogi veliki, a brez izrazni narodi so izginili z obličja sveta.

Dostojanstveno in ponosno hodimo od Trubarja naprej, ki dal nam je ime Slovenci. Slovenec pred Štajerc, Korošec, Kranjec. Slava Vojvodine Kranjske, Valvasor zadnje cekine dne v popis Slovenskih krajev. Popisovalec Nemški in Italijanski Slovence na vrh postavi. Prešeren in Slomšek 1800 največja naša sta sinova, Maister in Malgaj z mečem in meja z Avstrijo se postavi. 1945 Primorče prvič Slovenija nahrani. 1991 sen naš se uresniči NE VRAG LE SOSED BO MEJAK in NAROD SI BO PISAL SODBO SAM. Vmes pa Linhart, Finžgar, Kette, Murn, Cankar, Župančič, Kajuh, naš Voranc. To naši so izbranci, ki pozna jih zgodovina. Še več pa je neznanih, tolažujočih se v pesmih takratnih Sokolov, na skritih taborih zaradi 6. januarske diktature, kjer so bili skriti kotički domovine deležni kulturne preobrazbe.

Meseca aprila 1941 pa smo doživeli Slovenci nacionalno katastrofo. Slovenski narod in ozemlje so si razdelili trije fašistični osvajalci. Fašizem, ki mu je bil pan germanski hitlerizem jedro in udarna sila, je do blaznosti stopnjevani imperializem. Moderno tehniko združi z barbarsko brutalnostjo divjakov. Svoje do poslednje skrajnosti reakcionirano poslanstvo je prepletel z besnim sovraštvom do drugih, zlasti do Slovanskih narodov. Slovenski narod so zapisali smrti.

Tudi Črnjani so živo in z veliko pozornostjo spremljali usodne dogodke zadnjih dni životarjenja kraljevine Jugoslavije konec marca in v začetku aprila 1941. 27. marca v Beogradu z vojaškim udarom strmoglavijo vlado in kraljevo namestništvo. Zaradi vojaškega puča postane Jugoslavija Hitlerju nezanesljiva. Zaradi zavrnitve pristopa k trojnemu paktu, ki je bil podpisan 9. marca, Hitler besen sklene Jugoslavijo razbiti kot državo in uničiti njeno vojaško silo. Tisti čas so se tudi v Črni odvijale demonstracije.

Na Cvetno nedeljo zjutraj, 6. aprila 1941, vojaške sile nacistične Nemčije napadejo Jugoslavijo v sodelovanju z fašistično Italijo, Madžarsko in delno Bolgarijo. V Črni so se pričeli prijavljati prvi prostovoljci za boj proti zavojevalcem. 17. aprila se je Jugoslovanska vojska predala, brezpogojna kapitulacija je pričela veljati naslednji dan, ko je bila Slovenija že teden dni zasedena in razkosana. Nemške vojaške sile so vkorakale v Črno 10. aprila 1941. Pričelo se je najhujše in najbolj mračno obdobje naše zgodovine. Do srede maja 1941 pozaprejo vse politično osumljene ljudi, zlasti napredne delavce in rodoljubne izobražence. Povsod odstranijo slovenske napise, sežigajo slovenske knjige. Naša pesem in beseda se je morala umakniti iz javnih prostorov in cest. Rasna komisija raziskuje poreklo Črnjanov, registraturna pa mrzlično popisuje vse, ki so pred zasedbo nasprotovali Germanizaciji, nacizmu in predvsem komuniste. Obe se poslužujeta podatkov iz tiralične knjige, ki so jo skrivoma že pred vojno sestavili med Črnjani živeči nacistični petokolonaši in kulturbudovci. Prve žrtve osvajalčevega nasilja postanejo telesno in duševno prizadeti, siromašni ter Romi. Odpeljejo jih v taborišča, povečini

Prispeval Gvido Jančar, foto: Aleš Tomše
Ponedeljek, 08 November 2010 16:25

---

se za njimi izgubi vsaka sled. 5. 7. 1941 se prične množične deportacije iz Mežiške doline. Iz Črne in okolice odpeljejo v zbirno taborišče v Šentvid nad Ljubljano 21 družin in 12 posameznikov, skupaj 97 ljudi. Tri dni kasneje je odpeljal z iste postaje že tretji transport naše izgnance v Srbijo in Makedonijo. 9. avgusta 1941 je v Begunjah na Gorenjskem ustreljen naš prvi talec – Janko Močilnik – metalurški tehnik iz Žerjava. 20. avgusta istega leta so v Begunjah ustrelili 6 pripadnikov uporniške skupine, ki je delovala na Prevaljah in okolici. Med umorjenimi je bil tudi naš rojak Henrik Zagernik. Šef civilne uprave je razglasil prebivalstvu obsodbo izrednega sodišča in usmrtitev s posebnimi tiskanimi razglasi, ki so bili za strah prebivalstvu nabiti po vsej dolini. Tako je bilo v Črni in njeni bližnji in daljni okolici v letu 1941.

Toda prav tedaj, ko bi moral Slovenski narod izginiti s površja Slovenske zemlje, prav tedaj je Slovenski narod razkril vse svoje zdravje in vso svojo nezlomljivo življenjsko silo. Zgodilo se je namreč, česar Slovenska zgodovina že desetletja in stoletja ni več poznala. Tradicionalno Slovensko hlapčevstvo se je pričelo umikati in se je poraženo umaknilo načelnemu Slovenskemu odporu. Slovenske ljudske množice so se združile v enotnem vsenarnem osvobodilnem gibanju. Po okupatorju in domačih izdajalcih je zamahnila oborožena Slovenska pest. Znova je bilo potrjeno staro pravilo, da je osvajalec nemočen v boju proti narodu, dokler ga ne podprejo domači izdajalci. V začetku si domači izdajalci ne upajo odkrito na plan, temveč izdajajo bolj na skrivaj, tresoč se pred pravično kaznijo. S prisego okupatorju pa odkrito kolaborirajo in se zapišejo vragu. Podpišejo trpljenje in smrt za veliko zavednih mož in žena, fantov in deklet, starejših in najmlajših, internirancev, obsojencev in pregnancev. Na svoji vesti imajo na stotine ustreljenih, do smrti izmučenih, posiljenih in pomorjenih.

Ob koncu vojne pa je bila Koroška velik kotel napolnjen z bežečimi nacističnimi formacijami in domačimi izdajalci vseh vrst. Pribežali so z Balkana, z njimi je bilo veliko družinskih članov. Še deset dni po uradni kapitulaciji so se na naših tleh zaradi kupčkanja velesil dogajale težke bitke, kjer ni bilo milosti. In končno mir in gorje poražencev. Žal tudi poveljni poboji. Črna pika na čistost NOB v Sloveniji in možnost manipulacij vseh vrst več kot 65 let kasneje.

V letih 1941 – 1945 smo preživeli, preživeli z našo vojsko in z našo vojsko besed, našo ljubeznijo do domovine, naše lepe pesmi in besede. Veliko narodov je izginilo z zemljevida zgodovine, ker niso imeli malih ljudi, ki so ohranili svojo pesem in besedo v najhujših trenutkih, svojo identiteto s kulturo. Niso imeli malih ljudi na veliki poti. Po letu 1991 pa smo Slovenci res doživeli, da lahko zaživimo in pojemo brez resničnega strahu. Vsaj tako naj bi bilo!

65 let mineva od zmage nad fašizmom in nacizmom. Ves svet s ponosom praznuje to obletnico. S ponosom jo praznujmo tudi mi in ne pozabimo. Ne pozabimo Maistrovih borcev in naših fantov med osamosvojitveno vojno. 19 let že mineva, od kar smo Slovenci zaživali sanje v naši lepi domovini. Na tej sveti zemlji, v kateri počivajo naši domačini, junaki, ki so duh svobode med leti najhujše preizkušnje ponesli po vsej Sloveniji počastimo spomin z minuto molka.

SLAVA JIM!

Naša dolžnost in naš dolg pa je, da popravimo in pozdravimo sedanjo družbo, v kateri vedno bolj pozabljamo na človeške vrednote. S figo v žepu pogledati v oči in obljubljeni sočloveku je skoraj tako, kot so to storili izdajalci naroda 70 let nazaj. Ohranimo našo lepo domovino, vest in

Prispeval Gvido Jančar, foto: Aleš Tomše
Ponedeljek, 08 November 2010 16:25

čast in ljubezen do vseh nas. Vsem vam, ki ste se udeležili naše slovesnosti, se iz srca zahvaljujem. Hvala pihalnemu orkestru Rudnika Mežica in MePZ Mato. Porazgubimo se med grobove, med svoje, s svečo in spomini. Bodimo ponosni sinovi in vnuki naših očetov in dedov – Karantancev. To je naša dolžnost in naša zgodovina.

HVALA!